

Цетиње, 19. новембра.

Дипломација ради као провиђење. Она изилази на свијет само са свршеним дјелима. Док се савјетује, не даје о себи чути ни толико да се бар зна да ради. Из тога, што се данас ништа не види и ништа не чује, могло би се закључити да је нема, или да је негде ван Европе на одсуству. Али то би било погрешно мишљење. Она је ту, дванут више но у редовним приликама, и она ради живо и истрајно.

Копља се ломе око сазива конференције. Све су силе сагласне да један међународни уговор не може погом растури један Ерентал, једна Аустро-Угарска. Што су све велике силе уговориле, само све, договорно, могу покварити. Ако је то учинила на своју руку једна од њих, другима је дужност да то не допусте, у најмању руку дужност им је да повриједи уговор прекроје, како би се у новоме распореду сила запазили и интереси, који су угрожени.

На томе становишту стоји већина сигнатарних сила. Издвојила се само Аустро-Угарска, за којом је обећала поћи њена савезница Немачка. Али прије но што пође задржала је право до код бечке владе уложи свој утицај, како би даљи односи према противној страни хармонисали и с њеним интересима. Иначе би изгледало да ју Аустро-Угарска вуче као Галију без једрила и живе душе. То би било штетно за Немачку. Кад овај случај, без зазора да ћемо се преварити, смијемо да претпоставимо, онда је логички закључак близу, да Немачка у свом рођеном интересу не може друкчије утицати до мирољубиво.

Тако, као једина немирна штука међу европским силама остаје Аустро-Угарска.

У ствари с њом једином и на теже се данас. Ако конференције још нема, она је крива. Њени захтјеви су колико претјерани, толико и чудновати. Без икаква другога права осим оног које даје право јачега, она хоће да присвоји двије земље које нијесу ни по чему њене. Она хоће да самовласно ништи један међународни уговор, кому она није господар. Она тражи од Европе да ћутке и покорно пристане на све, што је она урадила. Иде чак и даље и вели, од Европе не тражи нико никакво признање; она има само да свршени чин узме на знање. О каквим туђим интересима неће ни да чује; народи, које роби, имају само да ћуте, а Црна Гора и Србија да сједи с миром.

То је њено гледиште. Бар такво је било у првој радости последије прогласа анексије. Да ли га је до сад мало зачешљала, поуздано се не може знати, али има изгледа да јесте. Иначе разлика између њено-

га гледишта и онога осталих сила била би тако стрма, да не би могло доћи ни до самих преговора.

За нас није толико да знамо, даје ли данас Аустро-Угарска јевтиније но прије, него како се држе силе које су према њој на супротној страни. Сам тај факт, да преговори трају и да састанак конференције ни изблиза није уговорен, доказ је, да остале силе њено гледиште не одобравају. Иначе, кад би одобриле, конференција би била већ ту. То даље значи, да силе не одобравају њену искључивост и да нијесу вољне на њене захтјеве одобре. Што год пак те силе њој оспоравају, иде у нашу корист. Зато смијемо с потпуним правом рећи, да је Европа на страни наше правде. И то је за сад веома утјешно.

Кажемо да иде у нашу корист зато, што ни једна не тражи користи за себе. Аустро-Угарска штампа у првим данима последије проглашене анексије дијелила је галантно свима, од којих је пристанак очекивала, награде, понајвише Русији, али се је ова од тих данајских поклона одрекла. Италији је додјељивала Триполис, али она није пружила руку да га узме. Нас је упућивала на Новоазарски Санџак, али се ми нијесмо хтјели за њега машити. Хтјела је обећањима и јевтиним уступцима да задобије Турску, али јој је и ова окренула леђа. Тако је дошло да од ње нико ништа није хтио примити и да из овога заплета нико не тражи за себе користи. Ако су аустриским захтјевима противни, може бити једино у корист нашу, била ова посредна или непосредна.

То је добар знак, и ми за сада можемо бити задовољни. Није мислити, да ће велике силе ово своје гледиште напустити и нас жртвовати. Није мислити већ и по томе, што од нас захтјевају да мирујемо, а то значи да нас прећутно узимају на душу и да ће се за наше оправдане интересе постарати. Приставши на мировање док они тамо не сврше ствар, ми смо и на те прећутно дате услове пристали. Између нас и великих сила постоји нека врста неписаног уговора.

Како ствар с конференцијом и с изгледима на разуман свршетак стоји, можемо тачно сазнати из тока оружања непосредно заинтересованих држава. Сви се журно спремају: Аустро-Угарска, Турска, Бугарска, Србија и ми. То је доказ, да ствар с дипломатским преговорима не нагиње рјешењу. Онога дана, кад се преговори буду клопили крају, и оружање ће узети други вид. Или ће малаксати, или ће пријећи у грозницу, а то ће значити, да до споразума и конференције није дошло. И онда морају почети да гругају пошљедњи разлози — пушке и топови.

Вјерујући у разум човјечији, ма он био и бечки, ми вјерујемо и у миран излаз из ове опасне кризе — излаз у ком ће наши праведни захтјеви бити задовољени. У толико вјерујемо више, што је према Аустро-Угарској изишла Русија, као представник друге групе уговорнице, и што је сама Турска противна жељама аустро-угарских. Енглеска је тамо гдје је Турска, јер је тако изјавила у самом почетку. Није мислити да ће Аустро-Угарска претпоставити скупили конфликт једном јевтинијем миру, и опаснији и дуготрајни заплет једном ријешењу које на крају крајева неће ни у ком случају испасти савршено на њену штету.

Наврта

Показујете му своју равнодушност, а он, ето га, опет око вас, да вам учини своје подворење. Затварате му врата пред носом, а он, ето га, опет унутра и назива вам добар дан. Ви му показујете отворено да га не подносите а он се опет наврне ја ли на кућу, ја ли лично на вас да вам на улици буде друг. Ви га избаците најзад из куће, он се сутра дан чини невјешит и ево га опет. Избаците га кроз врата, он вам уђе кроз прозор.

То су наврте. Цуц-белај је на кога се ове наврте окоме. Уколико сте учтивии, утолико је досада већа и дуготрајнија. Човјек од чисти и финих осјећаја разумио би вас од првога знака и повукао би се. Ови не разумију ни само грубијанство. Ако сте човјек утачаног опхођења треба да поречете себе па да се оваких људи отресете; то јест, кад не помажу ријечи, морате их неколико пута својеручно поучити, да ако вас на тај начин у будуће оставе на миру.

Улогу такве наврте врши данас аустро-угарска штампа. Да ли из урођене нарави, или из патриотизма, све једно. Она је врши. Ако је из патриотизма, изазива дивљење, јер, по нашим појмовима, за отаџбину се гине и ради, али се не примају улоге, које изазивају смијех код гледалаца. Треба бити мајмун па изигравати мајмуна. Треба имати диспозиције за нечасне работе, па их успјешно вршити.

А ако је из урођене нарави, онда је још горе. Бити досадна наврта у оригиналу, то је нешто што никаква учтивост, ма колика била, не може до краја подносити. То изазива гнушање и одвратност.

Мора да су мук бечке господе велике кад су се и до те улоге спустили. По проглашењу анексије прва држава, на коју се Аустро-Угарска својом лукавом љубазношћу обратила, била је Турска. Владарима других сила послала је својеручна писма царева, њиховим владама ноте, али Турску је обиснула с највећом љубазношћу.

Зачудили се Турци. Откуд толико љубави одједанпут? Видећи како су им из презрене љубави отете двије провинције, бјегали су да што даље буду од ње. Нијесу хтјели ни да се окрену.

Ама стани за Бога да се договоримо! — вичу Аустријанци. Турци ни да их чују.

Кад су се зауставили, били су једно од другога на приличном растојању.

Ту су их Турци саслушали. Бечка господа стала да се увија као мачка око дирека. Ми смо присвојили Босну и Херцеговину из чистог пријатељства за вас, у намјери да вам олакшамо бриге.

Шта кажу? — питају Турци. Да нам олакшају бриге — веле — зато су нам узели Босну и Херцеговину.

Стали па се овој мудрости чуде. А они из Беча наставили: Ми вам за Босну и Херцеговину ето дајемо Санџак.

Стали Турци па се опет чуде. Знају да је Санџак и досад био њихов; откуд да им га сада тек поклањају?

Ми ћемо вам бити најбољи пријатељи, као што смо то и досад били.

Згледају се Турци и питају се очима: Да нијесу нешто поманитали, кад овако говоре? Отимају нам двије провинције и увјећавају нас у своје пријатељство. Ако нијесу поманитали, закључише, онда је то једна вараличка банда, куд и камо одвратнија од оних које су до скоро газдовали по Старој Србији и Македонији. Ови су у истини убијали, али су и себе јуначки жртвовали. Борили су се часно. Али ови отимају и заробљавају читаве народе, а не жртвују ништа. Чак неће ни истину да говоре, него се претварају да су нам пријатељи. И од споразума не би ништа. Турци их одбише.

Код часних људи то је доста па да се развију. Али код бечке господе то ништа није. Тек што су одбијени, наврну се опет. Ударите им шамар, а они питају: Тиче ли се то нас? И пуни су радости ако кажете да се њих не тиче. Ево их одмах опет патраг.

И доиста, тек што су одбијени, трубили су по свијету, да је то тек онако. То није дефинитиван пријекид. Преговори ће се опет наставити.

Турци их одбише опет, а они и опет гласаху, да је то само привремено. За које вријеме отпочеће преговори на ново. И дођоше, и закуцаше опет на турска врата.

Одбијени бјеху опет, али сад грубије но до сад. Сад почеше Турци одбијати и њихову робу, и њихове лађе са својих обала.

И то ће хтједоше разумјети, него их ево опет. Колико су се год пута наврћали, толико су пута били одбијени, и сваки пут суровије. Цио је свијет видно да Турска неће никаква споразума с Аустро-Угарском и да ју стално од својих врата одбија, само то не хтједоше разумјети господа у Бечу. Просто смртно се заљубили у Турке и пошто по то хтјели би да их и даље варају.

Њихова штампа не престаје дијелити им пољупце, као оно лијепи умјетница кад игра на ужету. Сваки дан обећава Турцима поклоне, али Турци све даље бјеже. Један пут укидају капитулације, други пут им гарантују Санџак за вјечита времена, трећи пут нуде им се да бране Дарданелс, четврти пут укидају своје поште у Турској, пети

пут одобравају им да могу подићи царину на увозну робу, најзад изручили вреће злата и вичу: ходите узмите колико хоћете. Само признајте анексију и вјерујте нам да смо ваши искрени пријатељи.

Али Турска ни мукајет. Ни да их чује. Одбија их са својих врата сад као и прије.

Све то опет не помаже ништа. Избачени кроз врата, ево их улазе кроз прозор и вичу: Тази пријатељства, најискренијег пријатељства, нико не може то дати што ми, дебело пријатељство од сувога злата — узмите, узмите, пружите руку срећи која вас тражи!

То је ето најновија сад наврта. Спонала је Турску и никако да је се мане. Једва у пошљедњем часу, кад је бојкот већ тако догрдио да се равна са највећим ударцима, наметљивост је мало попустила. Сад покушавају да се дуре, не би ли Турску срубом заплашили. Кад није ни то помогло, пријете страшно мјером — одсуством посланика Палавичинија. Ако и то не помогне, употребиће најачу мјеру: вратиће се Палавичини с одсуства и гутаће што је надрубио, те ако се на тај начин Турци буду задобили.

Хроника

Под знаком питања — Официри у Црној Гори
Ратна помоћ и зајам — Лав и мрав.

Под знаком питања. Како кога дана, Аустрија у овоме хаосу, у коме се наша својом вратоломном политиком, бива све занимљивија. Њено држање се налази под знаком питања. На посматрача чини врло чудне утиске. Час је видите скрушену и сатрвену, која сву своју наду полага у руке Европе, као оно грешник у моћне руке божје; час је видите како се пренемаже као великомученик, који страла на правди Бога; час моли, час прсти, а час се дигне из прашине, у којој је клечећи била, и са достојанством говори са висине о себи. Држање је њено промјенљиво као мартовско небо. Смијешна је она! А томе се и не треба никак чудити. Онако како је радила са свим је и природно што је до овога дошла. Ненасита и прождрљива није се могла никад ограничити и наситити. Сада је стомак претоварила. Себе је и сувише прецијњивала, а друге потцењивала. Није чудо што је на ниске гране пала. Примила је на се оно што не може поднијети. Сада су је грчеви спонали и она се копрца. У самртним боловима својим она је сада и главу изгубила, те је ми само можемо сажаљевати, али не и помоћи, а још јој мање могу помоћи листови њени својом хуком и дреком и са својим овако накараним држањем.

Официри у Црној Гори. непријатељски листови би хтјели силом Бога да предстане Црну Гору као земљу, у којој се са свих страна прегло да, и поред свију настојавања великих сила, на своју

руку, проузрокују немире и заплете. Од туда се и могу разумјети они сидни извјештаји, који у тим листовима излазе, о тобожињим ратним намјерама Црне Горе. Њима се више Котора предвиђа силна црногорска војска, па су тако далеко-види били да су и четири стотине артиљеријиста избројали и ако се сваки путник може увјерити, да од те силне војске чак ни стражара нема! Они су и на самом Ловћену силне тонове видели и ако се слободним оком маже видети, да, сем куле, на Ловћену нијде ништа нема. Они су чак и у самој Црној Гори видели силне официре, који су амо дошли да вјежбају нашу војску! Само у томе двоје: једни тврде да су то официри из Србије, а други веле да су Руси и да су Кијевски гости! А прло се добро зна, да у Црној Гори ни једног официра са стран нема, а најмање да обучавају нашу војску. Чак и да би их могло бити, излишни би били, а још би излишније било да се о обуци наше војске старају аустро-чивутски листови, који би много паметније чинили, да се оставе измишљотина и не обмањују свијет, јер таквим радом слабо коме могу користити, а најмање својим госама.

Ратна помоћ и зајам. Чудновата је аустро-чивутска штампа! Угонула у море измишљотина и глупости, она је изгубила свако опредјељење, те лута као брод без компаса. Једновремено она је пустила двије вијести, које се дијаметрално разликују и њу туку. Измислила је прво да је Србија дала Црној Гори, као свом ратном савезнику, већ милион круна ради ратне спреме, а одмах за тим разијела је глас како Црна Гора тражи ратни зајам од не знамо колико милиона. Па кад је Србија дала већ један дио за ратне опреме Црној Гори, шта ће јој зајам? Он је измишљање! А ако збиља Црна Гора тражи зајам, онда није истина да је од Србије ништа добила. И кзо што је несумњиво да једно од тога није истина, онда се може лако повјеровати да и оно друго није истина, односно, да је и једно и друго — измишљотина.

Лав и мрав. Аустрија је почела поново да буде строга, са висине да говори, наредбе да даје и да диктира. Она је узела стару своју позу. С иронијом говори о синама нама Србима. Све јој је то ситно. Чисто не рече да би нас све задјела за нас и да смо јој играчка. Само се бојимо да се у овом рачуну не превари. Потцењујући нас, она себе прецењује, а то, по њу, може бити кобно. Знамо ми да је она силна и јака; знамо и да је њени ратна снага велика, али, и крај свега тога, она свој дурбин може и мало спустити. Не ваља живити у самообмани и непријатеља потцењивати. Нека се само сјети басне о лаву и мраву: Ишао силни лав по пољани и охоло се разметао, а све је пред њиме бјегало, јер се свако плашио гњева његова. Пркосећи својом снагом дошао је до једног мравњачка и сагледао мраве како гамижу. „Нуто!“ рекао је њетко он „ко се то усуђује да ми пред очи изађе!“ И своју је њушку завукао у мравњачак, да тим малишанима, да на знање да је он ту. Један му мрав уђе у ноздрву и лав стаде крјати. И у колико је цар животнија више кијао, мали мравак се све више приближао у ноздрву његову. Кијао је лав и кијао, али се мрва није могао никако да о-

прости и најзад је, кијајући, прецркао. Сад шљедује поука, али нека је из ове басне сама Аустрија црни.

Из Босне и Херцеговине

У Босни и Херцеговини је зло. То се зло с дана у дан повећава и дошло се до тога, да је дозлогрдило. Влада у овим несрећним српским земљама хтјела би да на ножу постигне оно за чиме жуди и да од ових земаља створи оно за чим иде. Како то не може да постигне лијепим, она ни мало не бира средства, не устручавујући се ни од самих — убистава.

Код таквог стања ствари са свим је природно што настојава, да та чуда и покоре прикрије и да силна своја злочиства преда заборава. Зато се и строго мотри ко све у ове земље долази и из њих одлази и шта све тамошњи живља ради.

Али како се заклела земља рају, да се сваке тајне знају, то ни догађаји у овим земљама не остају прикривени и неопажени. За њих се ипак дознаје, те смо и ми у тим повољним приликама, да пред свијетом бар мало ошкринемо црни застор, који покрива силне ужасе и покоре у Босни и Херцеговини. Само из ових напабирчених догађаја биће довољно свакоме да оцијени како је тамо стање.

Да поређамо само неколико сличница из земље чуда и покора:

Енглео о Босни

У угледном енглеском часопису „Блиски Исток“ један сарадник изио је своје утиске из Босне, у којој је био последи анексије. Он износи ову несрећну српску земљу као пакао на земљи, у коме се не може живити. Прича како се нијде од шпијонаже не може нико маћи, како су власти строге, како непрекидно пресећу пугнике, претражују их и како је тамо стање несносно.

Да овако пише какав Словен рекло би се да је пристрасан, а како ово пише Енглео, то потврђује оно што смо одавно рекли, а то је: да је у Босни зло.

Убиства на реду

У Босни су сада убиства на реду. Стара „културтрегерка“ је баш прегла да задани шно свијет својим напредним подвизима, којима ове српске земље хоће да усрећи. Мало је шпијонирања, мало је терора и насиља, мало је прогона и затварања, него хоће и преко невини просете крви да постигне оно за чиме тежи. Ту јој мисију врше њени сјемени, штрајфови.

Као што из јужне Херцеговине имамо аутентичне податке, тамо је пало неколико невиних жртава. Све су то Срби, који су платили својим животима само зато што не припадају другој народности и што су голико назадни, да се не могу прилагодити ономе што им се натура. Међу тим жртвама налази се и једна кућа: отац са два своја сина.

То је та обећана уставност!

По угледу на ове сејмене и сами католици стали су да просипају невини крв. Те владине улилице и прилипетлице нијесу се задовољавале што су Србе у Муслимане денунцирали, што су их „творно“ изазивали и нападали, што су их

трпали по тамницама и прогонили, да су крај куће остали без кућа, крај слободе без слободе и стављени ван закона, него су стали да их и касане.

У потврду овога да наведемо само село Бусовачу. За три дана тамо се десила три мучка разбојничтва.

Када се трговац Адем ага Сарачевић враћао са посла кући један католик напао га је мучки и ножем му задао двије ране, којима ће морати подлећи.

Сутра дан пред српском црквом један католик је напао с леђа трговца Сима Библића и смртио га ранио.

Једна католичка свадба наишла је на неколико Муслимана, појурила на њих и искосяпила, а све у славу прокламоване анексије.

Слобода штампе у Босни

Чудна је слобода штампе у Босни и Херцеговини, а још чуднија је тамошња цензура!

Једини српски лист у тим земљама мора да се ограничи само на регистровању онога што други, приступачни у тим српским земљама, листови доносе, али ту врше грозан притисак над њим. Док остали владини листови доносе по што год, српски лист ни то не смије да доноси, јер му цензура плијени. Тако је дочекао да му се заплијени чак и оно што су донијели раније остали листови, што у тим земљама излазе!

Орган муслиманске организације ни мало није у вољи властима, „те су у два маха вршили претечаину у његову уредништву, тражећи ма шта зашта би се могли закачити. Срећом, ни једном приликом не нађоше ништа што им је требало.

Гласови поводом анексије

Европска конференција

Према најновијим вијестима, произлази да ће ипак до међународне конференције доћи. Све препријекe, које су постојале, отклоњене су и сматра се као поуздано да је њено држање осигурано.

Програм рада конференције није утврђен, нити је утврђено гдје ће се држати, као и вријеме када ће се држати.

Као што страни листови доносе, усвојиће се програм рада онај, на који буде пристала Русија, са којом су сугласне Енглеска и Француска. Конференција ће се држати, како се мисли, у Риму и на њој ће велике силе заступати њихови представници у Италији, а председанће јој Тигони. Конференција ће се држати првих мјесени 1909. г.

По нашем увјерењу, све су ово претпоставке, које као што могу бити и тачне, тако могу бити и неостварене, пошто су произвољне.

Аустриска припреме

У времену када је Аустрија подигла највећу пику на Црну Гору и Србију, жалосно се великим силама, како ће од њих бити уржон европски мир, баш она сама башила се на грозничаво припремање, доплачећи силну муницију у Босну и Херцеговину и појачавајући своје посаде како у тим несрећним српским земљама, тако и дуж цијеле границе наспрам Црне Горе и Србије.

Листак из психологије рата

Васпитни услови побједи са психолошког гледишта
написао

Стван Ј. Радосављевић Бдин
(Наставак) (5)

У свијету се обично површно суди. Не само просја маса већ и људи од ауторитета готови су да огласе сваки онај народ за кукавички, па и за дегенерисан, који у борби негдје подлегне. Иста та маса и људи од ауторитета опет хоће радо да увјенчају славу и да назову храбрим сваки онај народ, који из борбе неке изађе побједивац. Једном дати им атрибути не свидају се с именима њихових ма како се прилике измијениле. Међутим на свијету нема стално кукавичких, ни стално херојских народа.

Српско јунаштво у ратовима за ослобођење видјели смо како је погало. Тиме је у неку руку већ дат одговор на питање: Како народи постају храбри. Видјели смо, да није било Турана и ронетиа, дахија и зулума, не би било устанка ни опог црноског прегнућа. Остала ратовања наша од Косова на овамо била су већим дијелом одбрањена, у којима су се поједина властелски борили за своја господства. Онако је играло улогу очајање, ондје еготизам.

Као гурекли вазали борили смо се храбро на честољубља, да се пред Турцима не по-

стидимо, а то је опет нека прета еготизма. Други су се борили због плате и положаја, што је такођер еготизам. Трећима је лаекао јуначки култ народни, а то је опет то исто. Само мали дио бори се из одушевљења и мржње, и то је једино идеална храброст. Узрок ове идеалне храбрости лежи у једној тјелесној и душевној снази, у њиховом полету и у чистоти морала, далеког од еготизма и шпекулације. Така храброст својствена је дјети и младости, очувања у дечапској чистоти душе.

Има још једна врста храбрости, а то је фанатизам, који потиче из вјерске нетрљивости. Има храбрости последије које потичу из патриотизма, из освете, из тврдоглавости и ината.

С тим смо закључили серију разних видова храбрости. Човјек се дакле храбро бори или из материјалног или из моралног еготизма, или из једног и другог; затим из идеалних постицаја, као што је одушевљење, освета, понос, честољубље, свијест, мржња, тврдоглавост, вјерска нетрљивост, инат, здравље и снага. У материјални еготизам спада плата, храна, одијело и положај; у морални: слава, слобода, очајање, сареншавност, понос, мржња и т. д.

Ето како еготија е анализом овога питања, колико се гиче узрока човјекове храбрости. Цворци су њени многобројни, а она сама често композиција многих притоцаца. Никада

човјек није храбар из чистог идеалног одушевљења, ни само из материјалног еготизма за плату, положај и унапређење, нити само из моралног еготизма за славу и част, нити само из освете, мржње, вјерског фанатизма и т. д. У том погледу човјек је увијек мање више *mixtum compositum*, код кога се само може говорити о том, која се одлика највише истиче: плата, положај, слава (еготизам) и т. д., или одушевљење, честољубље, свијест, тврдоглавост и томе подобно.

Кад све то тако у танко знамо, лако нам је бити паметнија и пронаћи, шта све треба да радимо па да од обичних људи створимо храбро људе. Човјек је најчешај идеала и еготизма, љубави и мржње, вјере и празновјерице и т. д. Треба зато у њему неговати подједнако све што је кадро да га на добра дјела подстагне. Не треба заборавити ни на једну пијансу душе његове. Било би погрешно насчитавати га само у правцу идеалног одушевљења, а запоставити задовољење његовога материјалног и моралног еготизма. Иста би та погрешка била ако би се задовољавало само еготизам, а оставио патриотизам, честољубље, понос и т. д. Опет би погрешка била ако би се све захтјевало од вјерског васпитања, дисциплине и обуке. Ко хоће добро васпитању војску, он мора прегина играти по цијелој клавијатури ових васпитних погодаба, које храброст у човјеку стварају. Он мора (увијек по малу) задовољавати (па

и неговати гдје нема) свијету, понос, честољубље, родољубље, националну свијест, освету, богобојажљивост, чистоту морала, одушевљење, славољубље, сареншавност према ближњему и другим народима, култ јунаштва, дисциплину, послушност, здравље и снагу. Тек кад се све то подигне можемо очекивати, да ће човјек у датим приликама бити човјек, не кукавица. Јер има случајева кад је остављен самој себи, гдје га не дохваћа дисциплина и животијест (послушност), и гдје треба бити храбар на свијету, из честољубља, из поноса, из патриотизма, из свијести о дужности, из освете, из мржње и т. д. А има прилика гдје ће моћи храбар бити само из славољубља, у другим из користољубља (штра одијелу и унапређењу). Какви ће кад жотиви да га руководе не зависи од њега већ од прилика, које измедују час на честољубље, час на понос, час на побојност, час на одушевљење у оној погледу није наситица: нијека која је духом мртва, а у раду свом руковођена само дисциплином и машиничком послушношћу, таква војска употребљива је само за извјесне ратне прилике, па и ту не онако како би требало. Као што ћемо допвије видјети, рат је борба духа, не духом мртва вегетативних организма, које се само тамање. И кад је то факт, дух треба у војци и неговати. Дисциплина и машиничка послушност може се мјерити само с онаким провизивком,

Непобитни је факт, да се Аустрија грозничаво и журно спрема, те је и сувише смјешно како има образа, да, скрећући пажњу са себе, кука на Црну Гору и Србију. Она нас тиме јако потсећа на познату подвалу оног допова, који је хтио са себе скренути пажњу бјежећи пред гоницима узвицима: „држите лоповина!“

Аустрија о бојкоту

Аустрија се налази у врло тешком положају, те јој ни стање није ни мало зајидно. С једне и друге стране поглед јој се зауставља на бајонете из Србије и Црне Горе, док са треће стране не може да издржи строги поглед оне исте Европе која јој је све до скоро дана давала силне доказе своје милости и благовољења. У тако незгодном положају она види још како у Турској царује силни покрет противу ње. Он јој живот загорчава, јер војује противу њених економских интереса. Зато „Преса“ цвили и пишти и ни мало се не стиди, да приклоњеном главом тражи од Турака милости. Зато бечки листови кликују за споразум. Зато чак и званична Аустрија обилази око Јилдиза и богорди да се са бојкотом престане. А за невољу јој је. Бојкот протину снега што је аустриско обузео, је шилу отоманску империју. Бојкутује јој се роба, трговина, бродови, пошта; немилостиво се удара по ахиловој пети по кеси.

И кад све није помогло Аустрија се лажа обећавања. Хоће да мити. Обриче концесије и хоће митом да поврати оно што је изгубила отимачином. Само су јој све те рабате без вриједности, јер у Турској нико и не окрне главу на ову стару отимачицу, која се својим радом са свим изиграла.

Аустрија прети

Аустрија је врло добро увидила да је дојерана до дувера и да је на свима позицијама — банкротирала. У односима са Турском употребљавала је сва могућа средства, да би је придобила за себе, али пошто је видјела, да је Турска остала неумитна, није јој остало ништа друго него да промијени своју досадашњу тактику.

И та иста кротка и милосрдна Аустрија, која се око Турске увијала, па се није устручавала чак и да моли, почела је да пријети. Посланик њен у Цариграду, Палавичини, ставио је Турској на знање, да ће Аустрија бити према њој неумитна ако само покуша да створи какву везу са Црном Гором и Србијом! Разумије се, одговор је добио по заслуги — пријетило се преко те пријетње — презрењем.

Противу бојкота такође је Палавичини устао пријетњом. Одговорено му је, да званична Турска не може ништа учинити противу бојкота као покрета са свим приватног, а шљедова је још жешћи бојкот свега што је аустриско.

Палавичини сада пријети својим одласком. Вели да ће напустити Цариград и да ће Аустрија прекинути сваку везу са Турском ако бојкот не буде обустављен, али ће му и то остати без успјеха, јер је бојкот у цијелој Турској узео толике велике размјере, да нема те снаге која би га зауставила, а најмање празне пријетње аустриске!

Крајње је вријеме да дође к себи и да бар из овога црпи за се — поуке.

Облаци се гомилају

Над аустриском монархијом облаци се гомилају. Сваког часа очекује се грмљавина, а гдје грми и громава може бити... Озбиљна опасност постоји, да Аустрија са свим не изгуби и савезницу Италију. Крвави догађаји на бечком свучилишту кобно су по Аустрију одекнули цијелом Италијом. Талијански народ одавно негодује према Италији. Талијански живаљ под Аустријом узрок је томе. Негрпљивост аустриску осјетили су и Талијани у њој. Због тога се у Италији негодује према Аустрији. Незадовољство је појачано још и тиме што су многи у Италији почели да увиђају да враголомна политика савезничке Аустрије може бити кобна и по Италији. Али крвопролиће у Бечу, кадо су многи талијански студенти платили главом, превршило је мјеру. Завладало је противу Аустрије огорчење и није искључена могућност, да оно дјелује и на званичну Италију. Новине доносе, да је у Риму настало толико огорчење противу Аустрије, да се енергично протестовало противу ње и да су, чак, и напали на само аустриско посланство. Могу ти гласови и истачни бити, али то што није било јуче, може, врло лако, бити данас или сјутра. Ако свјестни буде, може се и без тога, али је то тачно, да ће односи Италије и Аустрије бити помућени и, врло лако, да ће моћи да дође и до — раскида. Најновији догађаји у Италији то већ наговјештавају. Кроз цијелу Италију држе се противу Аустрије митинзи и демонстрације, а од владе се захтјева, да вјероломној Аустрији стане на пут.

Над аустриском монархијом облаци се гомилају. Сваког часа очекује се грмљавина, а гдје грми и громава може бити... Аустрија све више губи. Ко зна да једног дана не остане и усамљена...

Војна снага Србије

„Pester Lloyd“ доноси ове податке о војној снази Србије:

У миру српска војска броји 283 виша и 1905 нижа официра, 52 војна лекара, 305 интенданта, 2896 подофицира и то 350 код возара, 608 код пограничних и 800 полицијских жандарма. Пјешадије има 16902 момака, 5154 жениским топција, 2090 коњаника, 1498 техничких војника, 596 болничара, 580 пекара — свега 34.434 војника.

У рату се пјешадија повећава првим позивом на 130593 момака. Артиљерија има 12.517 момака, коњаника 2.945, женске чете 5114, болничара 4.820 и 895 пекара и месара — свега 159.942 момака.

Други позив има 82.890 пјешака, 3910 артиљериста, 2.481 коњаника, 2250 женичких четника, 3.119 болничара, 680 пекара и месара — свега 96.330 момака.

Трећи позив има 76.382 пјешака, 1.417 коњаника, 1.845 болничара и 390 пекара и месара — свега 80.034 момака.

Цијела војска броји 336.307 момака. Ова војска је оружана са 130.000 опетунша модел 1899, калибра 7 м.м.; 50.000 опегуша модел 1907; 90.000 преправљених пушака, 89.000 верденових, 5.000 мартинових и 600 карабинки.

За артиљерију има 200 модерних пољских топова (који у часу бацају 26 хита-

ца), 40 брзометних брдских, 276 дебанжових, пољских, 36 дебанжових брдских, 26 пољских хаубица, 6 пољских мужара и 16 описаних топова.

Добровољачке и комитске чете у случају рата даће близу 170.000.

Још ваља имати на уму, да је сада добавила 400 нових брзометних топова, као и 120.000 пушака маузерових.

Је ли потребан мораторијум?

„Тежак“ доноси под горњим насловом: Питање о обустављању и продужавању плаћања и одплаћивања, покренуто је у јавности, због несумљивог и сваком разумљивог застоја у трговини. Преношење ваздухом ратних предвиђања и пришећвања, није ни мало повољно земљиште за успјевање биљке мира — што се зоне трговина и привреда. Сваки повлачи из новчаних завода своју уштеђевину, сматра да је у његовим њедрима безбједнија, но у заводским благајнама, одакле ће да се шета путем кредита и да послужи правилном току земљске трговине. За тим, уз звецкање сабље и мирисање барута, гласно и потмуло ровене, уз искрено и родољубиво одушевљење бојкотовање свега што је аустриско, па и робе, има ту често и нечистић и интелектуалних побула утакмице које и родољубље злоупотребавају за своје интересе, па и родољубиви бојкот упућују да послужи себичним смјеровима гоњењем и сатирањем тактичара чак и Срба, (често већих и овејанијих родољуба, но и „Шумадијци“) из аустријских покрајина, као „туђих поданика“ и ако би их у њиховој постојбини сада прогнао као српске жбире ит.д. Ни мало повољни изгледи за трговање и... за тачно одговарање својим обвезама. Због бојкота правог и оправданог, а тај је, да се више ништа не поручује из Аустро-Угарске, с којом се вјековима саобраћало и трговало, није лако нашем ситнијем трговцу наћи нове изворе, који су и удаљенији, непредусретљивији: са Србијом ни Немачка, а то ли Италија, Француска, Швајцарска, Белгија или Енглеска, не раде раде на кредит, па и онда на кратке рокове и под другим условима. Све то тек треба средити и уредити. Овамо неметња и застој, рђав назар... онамо несрећеност. Овдје тешкоће одговарања обвезама, ондје... лутање и тражење нових извора, нових пословних веза и нових трговачких пријатеља.

Залуду званични представници трговине и привреде заташкавају и поричу, о-помињу и тјеште... није лако данас трговини и привреди у Србији. Она тражи брзе, обилате и штедре изворе данас и од државе и од представника трговине и привреде.

На првом мјесту, треба држава у договору с Народном Банком, да помогне новчане заводе: да не морају тражити пуне наплате, ни потпуно отплате већ да се могу задовољити и мањим, произвољним отплатама и плаћањем само интереса на мјенична дуговања. Друго, да повјерљиво и извршене власти добију наредбу, да при вршењу наплата по забранама воде рачуна — о појединцима који не могу данас зарађивати као обично, због службе у војсци, ит.д. Треће, Трговачко и Кредитно Удружење, треба данас да сматрају за једну

до првих својих дужности, да потпомажу нове трговинске изворе и да изнајде нове трговинске изворе и ван аустро-угарских тржишта и да се ради регулисања нових, измијењених односа трговачког кредита с иностранством, приме посредништва у добављању што повољнијих кредита — у Енглеској, Француској, Белгији и т. д. па у том погледу, да што јаче и под што повољнијим условима потпомогну наше увознике, докле они према новим роковима и новим кредитним условима, не могу преуделити своје понашање при новом повлачењу потребне им робе. Иека Кредитно Удружење издаје гарантна писма или јемства према кредитној способности појединаца за иностранство и на себе прими обавезу исплате о року... а појединцима, нашим увозницима, олакша, већим роковима, у навикавању на нови ток ствари.

Само таква стварна, брза и смишљена помоћ учиниће изливним питање о мораторијуму, без обзира на то је ли оно по уставу могуће, или није, јер нужда не зна за закон — нужда мења и закон.

Мораторијум би, нема сумње, у велико пореметио наше трговинске односе и изгледе са иностранством и он би врло много наудио и политичком прегнућу наше државе: тековинама новог пријатељства и нових симпатија.

Истински предупредити зло много је поузданије, него га лијечити... кад му може да не буде било лијека!

Страх у Аустрији

У Аустрији због евентуалног рата завладао је страх. Он се огледа како на нашој, тако и на српској граници, а доказ су нам и путници, који овамо стижу и који причају како су од аустриског страха силом у Црну Гору дошли. А да би се страх још боље схватио, надимо овај став из једног приватног писма:

„...Аустријанци су преплашени. Вјеруј ми, да је међу њима толики страх загладио, да не знају гдје им је глава. Од некуд су дознали као да ће српске комите прећи код њих, те су запрепаштени и по цијелу ноћ њихове војне патроле крстаре дуж Дунава. Прије неки дан запалила се у Брзаски, Бачкој, због експлозије лампе једна кућа. Сви су се поплашили да нијесу то комите, те је из Бијеле Цркве појурила војска. Због тога су у Аустрији сада чак и поштански воз измијенили тако, да пошта из Брзаске за Базјаш иде само дању.“

Сличан случај десно се и код нас, којом су се приликом Аустријанци били силно преплашили.

А шта тек да се рече о Котору и о Боци!

Како је у Србији

Силне измишљотине о Србији и њеним трговачким приликама изазвале су једног трговачког путника, да у Н. Бечком Дневнику“ проговори о стању у Србији и да, у интересу трговине, узме Србију у заштиту, изнесећи како је тамо нормално стање. То је од тога путника и лијепо и поштено, те би и наши трговци добро учинили када би трговачким путницима, који амо долазе, обратили пажњу на овај похвални поступак њиховог колеге како би и они слично учинили ради обавијештења страног свијета да се Црној Гори не убија кредит на страни

који такођер никакве друге одлике нема од дисциплине и послушности. Испријатељ, који ће поред тога и јаги и духа побједаће, то је извјесно. Историја нам је свједок.

Кад погледамо на народе, који су се својим ратним подобицама негали, највишемо да нијесу сви, душевно, на један валун храбри били.

Француз се бори у првом реду за славу. Морални етопзам иде пред материјални, а погледамо долази онај помјешај од честољубља, поноса, родољубља ит.д. о чему је раније била ријеч.

То је народ душевно јако прирјемљив, покретљив и распаљив. Тим одликама има он да прилине понајјаче своју појничку славу. За величје и славу своје отаџбине он се жртвује цео пјелцип. Без тих одлика не би имао ни онах јапа што га у мирно доба чине веома немирним, па чак и резолуционерним. У души човјековој бива лето што у природи при јарком сунцу: сваки предмет има своју сјенку. Тако и свака душевна одлика има своје жане, као и медала своју другу страну. Ко неће жане у народу, нарочито у овом погледу, он неће ни одлике његове. Ухрћивен, роцки потчињен, духовно угучен народ, не може никада храбар бити. То може бити само народ слободан и слободуман.

Немачки војник већ није духом тако лак. Није тако покретљив ни тако лако распаљив,

нити се својим духом лепрша као заставница на вјетру као Француз, али покретан, ваља се као брјиет и пада на позиције као гурет, који се лако не креће патраг. Његово јунаштво је у свијести, у традицији, у здрављу, у тјелесној и душевној снази (интелекту), у честољубљу, у поносу, у гвозденој дисциплини и послушности.

Код Руса је храброст и издржљивост у вјерском фанатизму, у роцкој подчињености својој интелигенцији и власти, у великом родољубљу, у моралној чистоти душе, у здрављу и снази, у обожавању цара свог, у јуначкој традицији својој, у жртвовању свој за вјеру, цара, власти и заповједника својих, па послјаве у дисциплини, послушности, моралном и материјалном етопзаму.

Он се разликује и од Француза и од Немца у том погледу. Нега са свим други мотори покрећу.

Код Енглеза је нигање материјалног етопама на првом мјесту. Лично славољубље му је гола поезија. Он је храбар из рачуна, из здравља, из свијести, из интелекта, па поноса и честољубља, а помало и из дисциплине и послушности. Вјера му је то што и поезија, што и лично славољубље.

Код Румуна и Бугара је од прилике онако као код Руса. Здравље, покорност, материјалан етопзам, тјелесна снага, јаки, тупи живци, патриотизам, мржња — ево то су

њихове одлике. Интелект игра споредну улогу, више дисциплина.

А ми Срби? Ми смо по својим душевним диспозицијама од прилике то што су Французи. Иако је у том, што је француски дух добро одшегован и васпитан, срећен као личено удешен парк, док душевност српскога народа представља дивљу гропску шуму, у којој много илементи растивје кржљави, јер није раскрчено, пежа довољно храпе пи сунца.

Вјера, која тако силно ради у души рускога војника, код нас је спала на формалност.

Послушност према интелигенцији, која је у руском народу јака, у нашем је равна нули.

Славољубље које одушевљава Француза, код нас је, паузевици Црну Гору, пагубило своју драж, благодарећи општој запљажаности у вези те врсте васпитања.

Здрављем и тјелесном снагом не стојимо тако као Немци, Руси, Румуни, Бугари, Турци и т.д., а душевним полетом тако као Французи.

Интелектом у опште не стојимо тако као Енглези, Немци и Французи. У дефициту смо према њима и у ратничком честољубљу, и у поносу, и у патриотизму, једном ријечју, у свима облицима моралног етопама. О идеалној страни и о моралној чистоти — опакној што храброст чини, нећемо ни да говоримо.

Све то покривено је једним великим недостатком: нашом жалобројношћу и слабијим богатством.

Јаког, сталног тежперамента нијесмо као што су Немци, Руси, Румуни, Бугари и други, те и то представља један мањак наш.

Ми смо некакав филигрански посао природи. Ми можемо бити подобни за велика, херојска дјела, само брижљивом његом. За сада ми те вјеге немамо у довољној мјери, није за то ни чудо што нежамо све оне одлике што имају Французи, Руси, Немци ит.д.

Шта имамо онда ми? Чиме смо одговорили захтјевима модернога доба и у којиме смо подigli услове да наш народ не мадакши у храбрости? Видјели смо да су негдашњи услови ишчезли. Шта смо на њихова мјеста метпузи?

Метпузи смо фразу наш је народ од природе војниствен, храбар. То нам је једна одлика од осталих народа. Је ли то у овајкој утакмици свјетској довољно?

Може жасити ко како хоће, што се нас тиче, вама та фраза изгледа шупљига но и саме оне сјенке, које су некада дутале по етичким пољима старе Јелде.

Храброст, како смо видјели, није стихција него композиција, која зависи од духа времена, друштвенога насипања и глја других околности.

(Наставиће се)

Наши записи

Добра намјера

Општински одбор у Бечу ријешило је да на пролеће учини излет у Босну и Херцеговану.

Бодати се да то не буде касно и да им се она топла жеља не изјави.

Бојкотован лист

Минхенски сатирични лист „Симплици-симус“ посветио је био један број Србима, те је у њему изручио све гадости тако, да се и сами Нјемци од тога сме-лишта гушају. Због тога је овај лист у Србији и у Словенству бојкотован, а и у Приморју су почели да га избањују поједине каване сматрајући, да је љубре само за — буњиште.

Ко стиже у Босну

У једном листу што излази у Сарајеву редовно излази списак путника, који стижу у Босну. Из тога се списак види, да у Босну долазе све сами официри.

То би још требало!

Аустријски листови не престају да оптужују Црну Гору и Србију како изазивају Аустрију и угрожавају мир. По њима би ове двије слободне српске земље требало не само да сједе скрштених руку, него да још и прате депутације у Беч да се захвале на анексији!

Тада би у њиховим очима и Црна Гора и Србија биле исправне!

Силне неистине

Ових дана су како кроз стране, тако и кроз неке српске и хрватске листове просуте силне неистине о Црној Гори и приликама у њој, а нарочито о ратним припремама, које нијесу ништа друго по фантастичне приче.

Српски и хрватски листови не би требали бар да се заводе подвалама заједничких нам непријатеља.

Дневне новости

Опоравила се. Њено Краљ. Височанство Престолонаследница Књагинја Милица помало се опоравља од инфлуенце, али по лекарскоме савјету још не може да напусти своје одаје.

Министарске сједнице. У току пошљедњих дана у министарству иностраних дјела одржано је више сједница Министарскога Савјета, на којима су посвршавани најхитнији државни послови, који се у ово вријеме нагло гомилају.

Вратио се из Петрограда. Г. Лазар Мијушковић, председник Државног Савјета, вратио је се из Петрограда, гдје је неко вријеме боравио као изванредни изасланик Књажевске Владе.

Државни буџет. Књажевска Влада прегледала је приједлог државнога буџета за 1909. годину, који је саставио г. министар финансија, и предала га је у штампу, како би се могао одмах ставити на расположење Народ. Скупштини ради пријегледа и одобрења, чим се састане.

Земљорадничке задруге. Министарство унутрашњих дјела, привредно одјелење, одредило је г. Станка Тиодоровића, обласног економом из Бара, да у Биограду проучи рад и устројство Земљорадничких Задруга, како би се, по угледу на њих, и код нас дјеловало. Г. Тиодоровић је отпутовао јутрос. За похвалу је како ова одлука министарства, тако и избор, јер је г. Тиодоровић млад и вриједан привредник наш.

Овдје није познато. Неки биоградски листови јављају, да је војвода Лазар Сочница за цијели рата с Аустријом од своје стране дао пола милијона круна.

У Црној Гори о томе није никоме ништа познато.

Отпуштен. Марко Томовић, шеф рачуноводнога одјелења при министарству финансија, отпуштен је из државне службе, како чујемо, на основу § 49. зак. о чиновницима.

Забрањен „Дневни Лист“. Биоградски „Дневни Лист“ био је неки дан покушао да опет напада Црну Гору и њенога Господара, али га је управа града Биограда, по наредби Краљевске Владе, а на основу српског закона о штампи, с мјеста забрзнила и оптужила.

Тако и треба поступити према оним издајницима, који би и сад покушавали да раздвајају Србију и Црну Гору. Данашња Краљевска Српска Влада учинила је само своју родољубиву дужност кад је „Дневни Лист“ забранила и оптужила, и тиме је показала, да није вољна допустити, да неки изроди за туђи рачун праве капитал од стварања раздара међу браћом и савезницима.

Поштен дописник. Онај дописник „Н. Сл. Пресе“, о коме смо јавили да је, како он вели, имао разговор са „министром иностраних дјела“, г. Славом Рамадановићем, одиста је био на Цетињу, али — под туђим именом! И ако је врло добро познато да се у Црној Гори пажљиво поступа са страним новинарима, тај поштени дописник је прикрио своје име и тако је дошао под туђим именом амо и као француски књижевник се продавао свуда по Цетињу, па је, као такав, држао и интервјуе и само је сматрао за потребно да се својим правим именом јави д-р Сарделићу у Котору. Када овај лист има овако „поштене“ дописнике, са свим је природно што су и његови дописи онако „поштени“ као и све писање тога листа о приликама на Балкану.

Лијепа дани. И на Цетињу, и по цијелој земљи наступили су веома лијепа и прилично топли дани позне јесени. Ноћу је у планинама доста хладно, али дану је сунце топло и пријатно. Са нашега дивнога Приморја јављају, да тамо влада право пролеће, које је особито лијепо у Бару и Улцињу и питомој Црмници. За сиротињу у крајевима, који су оскудни у дрвима, оваква зима права је благодат, да већ и не помињемо оне слабијаве аустријске солдате, који би на стражама поред наше границе премрзли од студени да нешто окрепне падати дебео снијег као неких година.

Из народа

Зечевићи и Саичићи. Пишу нам из Брана:

Моментални раздор и сања, која је букнула између племена: Зечевића и Саичића, који су од вајкада, заједнички, сваке патње и невоље дијелила, одолијевајући непријатељу имена и напретка српског — Благодарећи Богу, Господару и браћи Васојевићима — престели су.

Онај је раздор имао повући за собом замашних пошљедина, од чега су пријатељи слоге и љубави братске стрепили, а непријатељи ликовали. — Но потомни чувеног, и за Васојевићко племе саслужног, Мојсија Зечевића, као што су знали на бојним пољима брати лаворике и тећи славу свога оружја, знали су, и овом приликом, својим братским понашањем и помирењем, учинити да се непријатељима жеље изјави, а да се интереси слоге и љубави задовоље. Они су све мржње, непријатељства и сваку помисао на грубу освету одбацили, а браћи Саичићима отворили братске груди, предајући забраву све увреде, које су им реченим сукобима нанешене. Иато нека им је вјерно хвала од свију нас, а нарочито од племена Саичића!

Т. Јоксимовић.

Домашње ствари

Бар и нова железница

Мађарско географско друштво у Будимпешти имало је своју сједницу ту неки дан и на њој је члан Друштва д-р Хаваши држао предавање о Бару и новој железници тамој. Како ће његово излагање бити од интересности, а нарочито плашња од железнице наше, то га, по мађарским листовима, доносимо у изводу.

У томе предавању је истакао, како Црна Гора не мисли, да од Бара начини своју пристаништу. Бар треба да буде крајња железничка станица на мору дунавско-јадранске железнице. Већ се живо ради, да се у Бару створи модерно морско пристаниште. Бар има већ своју железницу, свој хотел, своју бродовну станицу по Марковићевом начину. Друштво „Компанија д' Антивари-Венеција“ добило је концесију за 60 година, да изгради пристаниште, железницу и да оснује паробродско друштво. Оно има повластицу да обавља повластицу на Скадарском Језеру. По уговору од 1906. год. скоро сав извоз из Црне Горе иде у Италију. Друштво данас располаже иметком од 4 милијона лира. Та свота није довољна и ускоро ће је повећати. Говори се већ железничка пруга уског колосјека у дужини од 42 километара. Она иде од пристаништа у Бару до варошице Вир-Пазара на Скадарском Језеру. Градња пристаништа и железнице без сумње ће иницирати Котору и интересима Угарске и Аустрије. Осим тога, кад се нова железница преда промету, странци ће нагнути у Црну Гору, да се диве оним дивљоромантичним летотама, а неће похађати Котор и Далмацију.

Д-р Хаваши је изразио своју бојазан и због важности ове железничке пруге, као год и због утврђења Валоне од стране Италије, што ће учинити како он мисли, да ће Трет и Сењска Ријека изгубити сваку важност.

Књижевност

Један суд о „Брђанима“. Кад су изашле те штампе „Брђанке“ Миљана М. Павићевића ми смо, по поштарској дужности, депешом опјену о њима, не сврћући се много на онога ко нам даје, већ на оно што нам се том збирком даје. И ако доста блага, ова опјена није се ни мало дозала ни писцу предговора, Г. М. Чупићу, ни писцу pjesама Павићевићу, те је први био чак толико слободан да нам и неке лекције о књижевности чита, а сам pjesник је, рекламирајући pjesме своје по разним листовима, непрекидно право подоложеће изјавио на тај наш приказ, чиме се ишло па то, да се представимо како смо не само у опјени бесавјесно били на штету књиге, по и да смо и некомпетентни били. Сада нам се пузила прилика, да, судом третег, то оборимо. У Босанској Вилнији је Павићевић сатиричар, познат је и „Брђанкама“ опјена на пера Владимира Торовића, који је познат у нашој књижевности са својих радова, и у пошљедној пријеме, својих опјена. Он је и о предговору и о pjesама са свим непоштан дао суд, и како је тако пошрно пишео се сматрало нашом вјешто у једној књизи два страница књижевна гина, па је те наводе потврђујући да смо и не компетентни. Нијесмо никада уједно били на ни сада а вјеровно оно као доквал да нам се највише опјеном о оној књизи могло пребавити, како мало укуса, дране намети и потрпеће искривити ица, у вишој је тајни како Торовић пише о листовима, што се похвално израваше о оној књизи. — Свакоме своје!

Библиотека народног здравља. Др. Ј. Кујачић, са Д. Града јавља: Дао сам у штампу трећу књигу своје „Библиотеке“ за чување народнога здравља. У тој сам књизи узео за предмет питање: „О умном раду и особитим облицима на школово васпитање.“ Питање је само по себи врло важно, особито данас, гдје је душевна напетост у борби за опстанак дошла до свога врхуна. Књига је поједина у два дијела. У првом се говори о умном раду и о оним ризицима и опасним пошљединама, које наступају, ако је рад прекомеран и неправилан, што великом бива, особито за пријеме школског васпитања. У другом је дијелу ријеч о одбору, његовим разним претима и начину, како би се најбоље примјениле у животу умнога радника.

По обради појединих питања, стилу и језику књига је највишеваширој интелегентнијој читалачкој публици, особито т. ј. учитељима, свештеницима, универзитетској и средњошколској омладини. То је учињено, што у нашој литератури постоје два врло добра хитијенска популарна листа „Зрњаче“ и „Народно Зрњаче“. Оба су та листа доступни по својој извучној садржини и по начину писма важиојој читалачкој публици тако, да се њима може и прети селак користити. Међутим желим — Библиотеци — највише, да по могућности пружа нашој интелегентнијој класи најлепши ред хитијенских књига, у којима ће се општински обрађивати у засебној објави поједини питања из науке о чувању здравља. Свака ће књига бити засебно цијелна о поједином питању.

Ова народна књига имаће свој садржај: Дво прили. — Ушти војам о радни. — Састав и распоред можаве граде. — Можавна радња. — Утицај умнога рада на распоред можавне протоплазме. — Уреджаве. — Утицаја и веога треба радња. — Одвојање чула према можавној радњи. — Општег од предходног школована Д. о друти. — Одмор. — Одмор за вријеме општег рада. — Забаве. — О празницима. — Одвојање међу умнога и физичким радом. — Питање о летном одмору. — Сан. — Општа закључак.

Књига ће изићи од 3—6 штампаних таблица. Цијена ће јој бити за притомнишње једна круна, а за непритомнишње (књижевник) ижега једна круна.

или тридесет пара. Г. Е. скупиљачима уступачио од скупиљаче претплате. Молим, да се веза од претплате шаље мени или српској дубровачкој штампарији, гдје ће се књига штампати. Што прије буду т. ј. скупиљачи послали ми листе о претплатицима, тај ће књига прије изаћи. Јер ће се према броју претплатицима и количина књига штампати.

НАЈНОСИЈЕ ВИЈЕСТИ

„Мајор Кронфелд“

„Н. Сл. Преси“ јављају из Немте: „Деведесетих година служио је у петом пољском артиљерском пуку поручник Кронфелд. Необично симпатичан официр, који је живио на великој ножи и својим расипањем новца давао грађе за разговор, био је последњем гост у разним локалима, гдје се живот проводио у теревеници. Од једном је нестало Кронфелда. Објелоданило се да је он подигао веће суме у име својих колега, да је фалсификовао мјенице и извршио разне пријеваре. Тада се говорило да је поручник побегао у Америку. Ових дана добио је један пређашњи Кронфелдов пријатељ дописну карту са Цетиња, коју је потписао „мајор Кронфелд“.

Тамаи као из хиљаду и једне ноћи!

Руски одговор

На аустријску ноту, како „Тажмас“ јављају из Петрограда, руска влада изјавила је да остаје при својим првим условима о програму конференције, на које су пристале и Француска и Енглеска, а на име:

Слободна дискусија о анексији Босне и Херцеговине и комисијације за Турску, Србију и Црну Гору.

Турска према Србима

Турски министар спољних послова, Тефик-паша, изјавио је да су преговори са заступницима словенских држава завршени успјешно. За споразум са Аустријом изјавио је да је само тако могућан, ако да концесије Црној Гори и Србији.

Забрањене књиге

Босанска влада забранила је двије књиге Српске Књижевне Задруге, „Историју српског народа“ и „Босанчице“, познате приче проф. Мита Живковића.

Чак јој и то смета!

И то зна!

„Н. Сл. Преса“ ових дана допијела је интервју, који је имао њен дописник са председником министарства у Србији. Сада се са званичне стране тај интервју демантује и изрично вели, да Велимировић није ни с једним дописником „Н. Сл. Пресе“ разговарао, из чега излази да је тај интервју измишљен.

Народно здравље

Заманите! — Књига течеће туберкулозе засво зарали чојека, а књига чојеће туберкулозе тешко је течеће сарашани. — Јектичанци не смије бити пострепи. Триеп сарашеи. — Високи луци узаних груди нека се нарочито чувају јектике. — Јектичанци треба да се топае. Али за них пису тешке и кабасте халатне, у којима ће се уморит, прегрејати и озлојати. — Скидајте мараме с уста! — Јектичанци добро чини и душевни мир. — Тапатојаје за јектичанце могу се смуте дизати. — Жева, која има слаба и болешљива мужа, не мора бити на свакој забави и играци. — Не једите и не пијте ништа што је оштро, јаво, кисело и луто!

Овадне смртности од туберкулозе. — За двадесет нешљедних година, од како се ава за први урвој јектике — за банил туберкулозе — онада је смртност од те болести у Пресејој укупно за (потова) 14—15 год. 1886. умрало је тамо од туберкулозе на 10000 становника 3144, а год. 1907. само још 1726. А то ће рећи: губитак је онао за 44%.

Парни млин на Цетињу

потребује стручнога машинисту. — Машина у јачини шест коњских снага са једним каменом.

Ко ово мјесто жели, нека се са понудом и документима обрати напотписаног.

Подгорина — Црна Гора.

2—3

Хафис Пашић

ОГЛАС Пространи дућан са магацином, Катунска улица број 24. даје се под кирију мјесечно тридесет пет круна.

Који жели најмити за 1. декембар, нека се пријави

„ЦЕТИЊСКОМ ВЈЕСНИКУ“